

Based on the results of the study, the shortcomings of the administrative and legal support for monitoring threats to national security in Ukraine were identified, and ways to overcome them and improve their effectiveness were proposed.

Key words: *threat identification, threat monitoring, national security, administrative and legal support, administrative and legal tools.*

УДК 343.9.02

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2024-4-32>

Денис ЛУТІЙ[©]

аспірант кафедри кримінально-правових
дисциплін ННІ права та інноваційної освіти
(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)
d_crlld@dduvs.edu.ua

СТАН НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З УСТАНОВЛЕННЯМ АБО ПОШИРЕННЯМ ЗЛОЧИННОГО ВПЛИВУ

У статті на підставі аналізу фахової правничої літератури досліджено стан наукового розроблення проблем виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних з установленням або поширенням злочинного впливу.

За результатами використання окремих методів наукового пізнання, зокрема аналізу, синтезу та порівняння, виокремлено основні підходи до окресленої проблематики, у тому числі визначено існуючі критерії систематизації таких досліджень у процесі розкриття питань під час висвітлення стану наукового розроблення з суміжних галузей знань, зокрема: кримінально-правова кваліфікація; нормативно-правове визначення; класифікація за науковими напрямами, видова методика розслідування, оперативно-розшукова протидія організованим злочинній діяльності та ін. У результаті в контексті предмету дослідження запропоновано систематизацію наявних наукових розвідок здійснювати в межах наук кримінально-правового циклу, а саме: кримінального права, кримінального процесу та криміналістики, теорії оперативно-розшукової діяльності. Виокремлено роботи фахівців за напрямом кримінально-правового забезпечення та кваліфікації, криміналістичного забезпечення розслідування, оперативно-розшукової протидії діяльності організованих злочинних об'єднань.

Вивчення наукових досліджень за цією класифікацією дало змогу дійти висновку, що питання виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних з установленням або поширенням злочинного впливу, досліджено фрагментарно. Найбільша кількість фахових наукових розробок констатована з питань кримінально-правового забезпечення, що зумовлено внесенням змін до Кримінального кодексу України 2020 р. Також виокремлено та досліджено наукові роботи вітчизняних учених із питань оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних об'єднань за видами злочинів, що мають вагоме значення у контексті подальшого вивчення питань взаємодії слідчих та оперативних підрозділів за предметом дослідження. Визначальне місце відведено науковим роботам із питань криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, учинених організованими групами та злочинними організаціями. Наведене дало змогу виокремити малодосліджені питання та визначити пріоритетні напрями подальших наукових розвідок із питань розслідування злочинів, пов'язаних з установленням або поширенням злочинного впливу.

Ключові слова: *організована злочинність, злочинний вплив, кримінально-правова кваліфікація, методика розслідування, оперативно-розшукова протидія, виявлення, документування, встановлення, поширення злочинного впливу.*

Постановка проблеми. Формування державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю (далі – ОЗ) передбачає забезпечення комплексного методичного підходу до боротьби з організованою злочинністю, що включає ужиття заходів щодо запобігання та припинення діяльності організованих злочинних угруповань як стратегічного (що намагаються вплинути на загрозу), так і оперативного (що намагаються вплинути на конкретні організовані злочинні угруповання та їх учасників) характеру [11].

Із внесенням змін до Кримінального кодексу України (далі – КК України) та встановленням кримінальної відповідальності за створення нових форм злочинних об'єднань законодавцем також здійснено спробу надати кримінально-правову кваліфікацію кримінальним правопорушенням, пов'язаним з установами або поширенням злочинного впливу (ст. 255-1 КК) [7]. В умовах зростання загроз від організованої злочинності такі законодавчі зміни стають необхідними, оскільки можуть мати позитивний ефект впливу на злочинний світ та його лідерів із можливістю притягнення їх до кримінальної відповідальності. Проте, незважаючи на постійний процес удосконалення нормативно-правової бази щодо протидії організованій злочинності, зусилля правоохоронців у цьому напрямі лишаються малоефективними через низку об'єктивних і суб'єктивних чинників.

У фаховій літературі справедливо зазначається, що узгодження нових положень із уже існуючими та апробованими часом положеннями КК та їх відповідності принципу правової визначеності як складової частини принципу верховенства права, небезпідставно викликає багато запитань, що залишаються без належних відповідей [9, с. 22].

Водночас окреслена проблема стала одним із концептуальних елементів розвідувально-підривної та диверсійної діяльності спеціальних служб російської федерації, що спричинили загрозу суверенітету України, її незалежності, а також суспільному і політико-правовому змісту держави, тобто державності у цілому [11], а тому потребує свого розв'язання, у т. ч. крізь призму теоретико-правового осмислення, упровадження ґрунтовних комплексних наукових досліджень із цієї проблематики у практику діяльності оперативних та слідчих підрозділів правоохоронних органів.

Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Аналіз наукових здобутків учених із питань протидії організованій злочинності загалом та злочинного впливу як елемента міжособистісних зв'язків між учасниками організованих груп та/або злочинних організацій, зокрема, засвідчив, що найбільш змістовно це питання досліджувалося у науці кримінального права, теорії ОРД, кримінального процесу та криміналістики такими відомими вітчизняними вченими, як: С.В. Албул, Л.І. Аркуша, В.П. Бахін, О.О. Бахуринська, В.І. Василичук, В.М. Варцаба, А.А. Вознюк, В.Л. Грохольський, Л.Ф. Гула, О.Ф. Долженков, С.Ф. Здоровко, О.О. Кваша, О.В. Кириченко, В.П. Корж, В.І. Литвиненко, Г.І. Масяйкін, В.А. Некрасов, А.О. Нікітін, Д.Й. Никифорчук, О.О. Подобний, Р.М. Римарчук, Д.Б. Санакоєв, В.Г. Севрук, В.І. Сервецький, Д.В. Стрельченко, О.І. Тарасенко, М.І. Хавронюк, О.Г. Цветков, К.О. Чаплинський, С.С. Чернявський, Р.М. Шехавцов, Б.В. Щур та ін.

У контексті вдосконалення вітчизняного кримінального, кримінального процесуального, оперативно-розшукового законодавства, положень методики і тактики розслідування окремих видів злочинів, передусім із питань протидії організованим формам злочинності, наукові здобутки вказаних учених є теоретичним та методологічним підґрунтям нашого дослідження. Водночас з урахуванням указаних законодавчих новел, а також наявної слідчо-судової практики правозастосування потребує наукового осмислення стан таких наукових розвідок, їх критичний аналіз, систематизація, виокремлення пріоритетних напрямів подальших досліджень та побудова сучасних алгоритмів виявлення і розслідування злочинів, пов'язаних з установами або поширенням злочинного впливу.

Мета статті полягає у дослідженні сучасного стану наукового забезпечення розслідування злочинів, пов'язаних з установами або поширенням злочинного впливу, визначення пріоритетних напрямів подальших наукових розвідок.

Виклад основного матеріалу. У фаховій правничій літературі запропоновано значну кількість методологічних підходів до класифікації таких наукових робіт. У контексті предмету нашого дослідження особливої уваги заслуговують виокремлені нами наукові напрями наук кримінально-правового циклу, а саме: кримінальне право, кримінальний процес, криміналістика, теорія оперативно-розшукової діяльності. Відповідно, пропонуємо здійснювати розгляд стану наукових розвідок за предметом нашого дослідження саме за такою класифікаційною ознакою.

Так, у кримінально-правовому аспекті заслуговують на увагу монографічні розвідки Л.М. Демидової «Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації» (2003) [3], В.В. Українця «Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації» (2009) [13], О.О. Кваші «Співучасть у злочині: сутність, структура та відповідальність» (2013) [4], А.А. Вознюка «Кримінальна відповідальність за створення злочинних об'єднань та участь у них» (2018) [1], Р.С. Орловського «Інститут співучасті в кримінальному праві України» (2019) [10] та ін. У вказаних працях, хоча й підготовлених до внесення аналізованих нами змін до КК України, ґрунтовно досліджено питання, пов'язані зі злочинним впливом, проте сьогодні вони не є актуальними та потребують додаткового наукового осмислення.

Із прийняттям змін до КК України 2020 р. першим комплексним дослідженням указаних законодавчих новел вважаємо роботу авторства провідних вітчизняних учених О.О. Дудорова, А.А. Вознюка та С.С. Чернявського у вигляді науково-практичного коментаря до статей 255, 255¹, 255², 255³, 256 КК України [2], у якому дослідники дійшли, серед іншого, висновку про доцільність надання визначення поняття злочинного впливу.

На рівні окремих фахових статей проблемні питання, пов'язані зі злочинним впливом, досліджували О.О. Бахуринська («Поняття «злочинна спільнота»: проблеми правового та кримінологічного визначення», 2020 р.; «Окремі питання вдосконалення законодавства у сфері протидії організований злочинності», 2020 р.); В.В. Речицький («Критичний аналіз ст. 255 Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за злочини, вчинені «злочинною спільнотою», 2020 р.); О.В. Околіт («Злочинна спільнота як форма співучасті», 2021 р.); П. Фріс, І. Фріс («Про боротьбу зі злочинними спільнотами (нотатки на полях закону)», 2020 р.); О.О. Кваша («Удосконалення законодавства у сфері протидії організованим формам злочинності: ілюзії та реальність», 2021 р.); А.А. Вознюк, О.О. Дудоров («Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою: аналіз законодавчих новел», 2021 р.); І.А. Копйова, К.В. Ципишук («Щодо доцільності введення категорії «вор/злодій у законі» в кримінальне законодавство України», 2020 р.); Д. Мельников, Т. Пристай («Легітимація поняття «вор у законі» та іншої злочинної термінології: дієвий спосіб протидії організований злочинності чи чергові декларативні норми?», 2024 р.); М.Ф. Фоменко («Створення злочинної спільноти як новела кримінального закону України: проблеми теоретичного та прикладного характеру (ч. 4 ст. 255 КК)», 2021 р.); Т.В. Шевченко («До питання про встановлення або поширення злочинного впливу за статтею 255-1 КК України», 2023 р.); К.В. Юртаєва, Р.Р. Романів («Компаративно-критичний аналіз положень КК України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою», 2020 р.) та ін.

Більш змістовним та комплексним вважаємо монографічне дослідження науковців Дніпровського державного університету внутрішніх справ, а саме Ю.М. Крамаренка, О.С. Скок, Т.В. Шевченко та В.Г. Хашева («Сучасні питання протидії організований злочинності в Україні та за кордоном», 2022 р.) [6]. Так, у вказаній роботі з урахуванням положень кримінального законодавства України та зарубіжних країн здійснено кримінально-правову характеристику організованої злочинності, наведено результати аналізу кількісних та якісних показників організованої злочинності, а також дані результатів розслідування, пов'язаних із нею кримінальних правопорушень.

Фундаментальний підхід, на нашу думку, закладено у вивченні питання злочинного впливу в єдиній сьогодні кандидатській дисертації з кримінального права А.О. Нікітіна

«Кримінальна відповідальність за злочини, пов'язані зі злочинним впливом» (2024) [3]. Автор у межах підготовки дисертації комплексно проаналізовано загальні аспекти, а також окреслено перспективи кримінальної відповідальності за злочини, пов'язані зі злочинним впливом.

Зокрема, становлять фаховий інтерес запропоновані А.О. Нікітіним класифікація злочинів, пов'язаних зі злочинним впливом; виокремлений перелік дій, що розглядаються судовою практикою у відповідних кримінальних провадженнях як умисне встановлення, поширення в суспільстві злочинного впливу [9, с. 5], та інші результати дослідження, що можуть бути використані нами під час формування методики розслідування злочинів, пов'язаних з установленням або поширенням злочинного впливу.

Маємо констатувати, що процесуальні проблеми розслідування злочинів, пов'язаних з установленням або поширенням злочинного впливу, відображені у комплексних криміналістичних дослідженнях, присвячених формуванню теоретичних засад методики розслідування окремих видів злочинів, учинених організованими групами та/або злочинними організаціями.

До таких праць нами віднесено роботи Л.І. Аркуші («Основи методики виявлення і розслідування організованої злочинної діяльності за наявності корумпованих зв'язків», 2001 р.); В.М. Варцаби («Розслідування злочинів організованих злочинних груп (тактико-психологічні основи)», 2003 р.); Б.В. Жукова («Основи виявлення та розслідування створення злочинних організацій», 2011 р.); І.І. Іванчишина («Виявлення та розслідування злочинів, учинених злочинними угрупованнями», 2017 р.); А.Ф. Іскендерова («Організаційно-тактичні основи використання засобів масової інформації при виявленні та розслідуванні організованої злочинної діяльності», 2015 р.); К.О. Чаплинського («Організація і тактика слідчих дій та оперативно-розшукових заходів при розслідуванні злочинів, учинених організованими злочинними угрупованнями», 2003 р.); Р.М. Шехавцова («Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями)», 2003 р.); С.Ф. Здоровко («Тактичні операції при розслідуванні вбивств, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями», 2002 р.); В.М. Ковбаси («Тактичне забезпечення розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами, вчинених злочинними угрупованнями», 2012 р.); В.В. Копаєва («Взаємодія оперативних та оперативно-технічних підрозділів Національної поліції України під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, учинених організованою групою або злочинною організацією», 2023 р.); В.В. Лютого («Криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами, вчинених організованими групами», 2016 р.); К.Ю. Назаренко («Розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом», 2016 р.); В.В. Нечая («Проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування податкових злочинів, що вчиняються організованими групами», 2018 р.); А.М. Рубеля («Методика розслідування створення, керівництва злочинною спільнотою чи злочинною організацією, а також участі у ній», 2021 р.); Д.Б. Санакоєва («Розслідування торгівлі людьми, вчиненої організованими групами», 2009 р.); Д.В. Стрельченка («Основи виявлення та розслідування незаконного заволодіння транспортними засобами, вчиненого організованими злочинними групами», 2008 р.); О.С. Тарасенка («Розслідування незаконного поводження з вогнепальною зброєю, що вчиняється злочинними об'єднаннями», 2017 р.); Д.В. Чурилова («Досудове розслідування правопорушень, які вчиняються суб'єктами підвищеного злочинного впливу», 2021 р.) та ін.

Із позицій теорії оперативно-розшукової діяльності питання протидії організованим злочинним об'єднанням та їхнім лідерам, що вчиняють злочини, пов'язані з установленням або поширенням злочинного впливу, досліджувалися в роботах Р.К. Антонова («Діяльність

спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю щодо протидії злочинам у бюджетній сфері», 2011 р.); Г.М. Бірюкова («Основи оперативно-тактичного забезпечення розкриття підрозділами карного розшуку злочинів, що вчиняються групами осіб, які мають ознаки організованих злочинних груп», 1999 р.); М.Г. Богуславського («Організація і тактика оперативної розробки організованих злочинних груп корисливо-насиленницького спрямування (за матеріалами підрозділів ГУБОЗ МВС України)», 2007 р.); В.В. Босенка («Організація і тактика оперативної розробки злочинних угруповань загальнокримінальної спрямованості, сформованих на етнічній основі», 2012 р.); І.А. Грабазія («Оперативна розробка організованих груп, які займаються торгівлею людьми», 2012 р.); Л.Ф. Гули («Правові і організаційно-тактичні питання взаємодії оперативних підрозділів органів виконання кримінальних покарань (ДДУПВП) з органами внутрішніх справ у боротьбі з організаторами, лідерами та «авторитетами» організованих злочинних угруповань щодо попередження та розкриття злочинів», 2008 р.); О.Ф. Долженкова («Теоретичні проблеми становлення політики протидії створенню інфраструктури злочинного світу засобами оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ», 2002 р.); О.О. Дульського («Організаційно-правові основи діяльності спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю», 2003 р.); О.М. Ємця («Протидія оперативними підрозділами МВС України торгівлі людьми, вчиненої організованою групою», 2011 р.); В.В. Єфімова («Оперативне забезпечення протидії викраданням, що вчинюються організованими злочинними угрупованнями у переробній сфері АПК (за матеріалами підрозділів ДСБЕЗ і БОЗ МВС України)», 2007 р.); В.Ю. Журавльова («Інформаційне забезпечення оперативно-розшукової діяльності спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю», 2002 р.); О.В. Ільїна (Оперативний контроль за кримінальним середовищем, 2012 р.); Н.Г. Капустника («Оперативно-розшукова протидія шахрайству, що вчиняється організованою групою», 2019 р.); О.В. Кириченко («Оперативно-розшукова протидія злочинам проти громадської безпеки кримінальною поліцією: проблеми теорії та практики», 2016 р.); А.В. Коваленка («Правові та організаційно-тактичні основи застосування оперативно-технічних засобів підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю», 2004 р.); М.В. Корнієнка («Сучасні правові та організаційні засади протидії спеціалізованих підрозділів НПУ організований злочинності», 2004 р.); В.П. Кушніт («Правові та організаційно-правові особливості оперативно-розшукової діяльності підрозділів боротьби з ОЗ у сфері економіки», 2010 р.); Я.С. Ленюк («Оперативно-розшукове документування діяльності організованих груп, що здійснюють незаконний збут вогнепальної зброї та бойових припасів», 2013 р.); В.І. Литвиненка («Правові та організаційно-тактичні основи боротьби з організованою злочинністю», 2002 р.); В.В. Малюка («Протидія кримінальним правопорушенням, учиненим злочинними спільнотами», 2021); Г.І. Масяйкіна («Правові, організаційні та тактичні засади протидії злочинній діяльності «злочинців у законі», 2012 р.); Д.Й. Никифорчука («Боротьба оперативних підрозділів МВС України з бандитськими формуваннями», 2000 р.); М.М. Ніконова («Виявлення та попередження підрозділами захисту економіки діяльності організованих груп у сфері житлово-комунального господарства», 2018 р.); В.А. Некрасова («Проблеми негласного проникнення у злочинне середовище», 2001 р.); В.В. Нонік («Організаційно-тактичні засади протидії організований злочинній діяльності на регіональному рівні», 2007 р.); В.Л. Ортинського («Теоретичні основи, правові та організаційні проблеми протидії нелегальній економіці засобами оперативно-розшукової діяльності», 2005 р.); О.О. Подобного («Теоретичні, правові та організаційно-тактичні основи оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ у боротьбі з корисливо-насиленницькою організованою злочинністю», 2014 р.); І.В. Потайчук («Організація та тактика виявлення організованих злочинних груп загальнокримінальної спрямованості», 2008 р.); М.Б. Саакяна («Теоретичні, правові та організаційно-тактичні основи оперативно-розшукових операцій органів внутрішніх справ», 2009 р.); В.Г. Севрука

(«Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: правові та організаційно-тактичні засади», 2022 р.); М.О. Сергатого («Основи оперативної розробки організованих груп, які займаються незаконним обігом наркотиків», 2002 р.); І.І. Сидорука («Організаційно-правові і тактичні основи документування економічних злочинів, учинених організованими злочинними формуваннями», 2007 р.); Є.Д. Скулиша («Організаційно-правові основи взаємодії державних органів України у сфері протидії торгівлі людьми», 2009 р.); О.П. Снігерьова («Діяльність органів внутрішніх справ на залізничному транспорті щодо боротьби з організованими злочинними групами», 1996 р.); О.С. Сомика («Запобігання злочинам у сфері економіки, що вчинюються організованими групами», 2012 р.); І.С. Стіхарної («Основи протидії етнічним організованим злочинним групам криміналістичними та оперативно-розшуковими засобами», 2009 р.); О.О. Толкаченка («Тактика виявлення організаторів злочинних груп», 2009 р.); В.Ф. Ущиповського («Протидія організованим злочинності: теоретичні та соціально-правові проблеми», 2009 р.); О.О. Харкевича («Протидія оперативними підрозділами Національної поліції створенню злочинної організації», 2017 р.); О.Г. Цветкова («Упровадження негласних працівників оперативних підрозділів органів внутрішніх справ у організовані злочинні групи та злочинні організації», 2002 р.); В.М. Цимбалюка («Діяльність спеціальних підрозділів по боротьбі з ОЗ по подоланню протидії з боку формувань», 1999 р.); В.М. Шевелька («Теоретико-прикладні засади використання негласних штатних та позаштатних працівників кримінальної поліції під час протидії злочинам проти громадської безпеки», 2020 р.); В.Б. Школьного («Тактика викриття організатора злочинного угруповання», 2009 р.); Б.В. Щура («Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами», 2005 р.) та інших учених і практиків.

Аналіз указаних робіт у їх хронології показав, що переважна більшість із них у практичному сенсі втратила свою актуальність, адже була виконана до внесення змін у кримінальне, кримінальне процесуальне та оперативно-розшукове законодавство, у т. ч. до схвалення національної Стратегії боротьби з організованою злочинністю (2020), та, як наслідок, лише частково відповідає безпосередньо предмету нашого дослідження.

У контексті актуальності та предмету нашого дослідження заслуговують на увагу праці зазначених нами В.В. Малюка («Протидія кримінальним правопорушенням, вчинюваним злочинними спільнотами», 2021 р.) [8], А.М. Рубеля («Методика розслідування створення, керівництва злочинною спільнотою чи злочинною організацією, а також участі у ній», 2021 р.) [12], В.В. Копаєва («Взаємодія оперативних та оперативно-технічних підрозділів Національної поліції України під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, учинених організованою групою або злочинною організацією», 2022 р.) [5] та Д.В. Чурилова («Досудове розслідування правопорушень, які вчиняються суб'єктами підвищеного злочинного впливу», 2021 р.) [14], у яких авторами з криміналістичних та оперативно-розшукових позицій досліджено питання оперативно-розшукової протидії та досудового розслідування діяльності злочинних спільнот.

Також серед останніх фахових наукових досліджень відзначаємо наукові розвідки С.М. Тундаєва («Поняття та сутність інституційної спроможності правоохоронних органів України щодо протидії діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу», 2022 р.; «Оперативно-розшукова характеристика діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу», 2023 р.) та В.С. Піцика («Стан наукової розробки проблем організаційно-тактичних засад оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу», 2022 р.; «Особливості використання конфіденційного співробітництва під час оперативно-розшукової протидії діяльності злочинним спільнотам та особам, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу», 2023 р.), здійснені ними в межах підготовки дисертаційних досліджень

із питань оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі суб'єктів підвищеного злочинного впливу.

Висновки. Отже, проведений нами критичний аналіз наукових досліджень за окресленою проблематикою показав, що сьогодні існує нагальна потреба у здійсненні комплексного наукового дослідження, присвяченого вирішенню завдань формування теоретичних та організаційно-тактичних засад методики розслідування злочинів, пов'язаних з установленням або поширенням злочинного впливу. Наведене дає змогу стверджувати, що сьогодні у цьому аспекті системного опрацювання вимагають такі питання: 1) криміналістична характеристика злочинів, пов'язаних з установленням або поширенням злочинного впливу; 2) отримання первинної інформації та особливості її перевірки під час розслідування злочинів, пов'язаних з установленням або поширенням злочинного впливу; 3) формування типових слідчих ситуацій і планування розслідування злочинів, пов'язаних з установленням або поширенням злочинного впливу; 4) взаємодія слідчих та оперативних підрозділів правоохоронних органів під час розслідування злочинів, пов'язаних з установленням або поширенням злочинного впливу; 5) тактика проведення окремих вербальних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на отримання ідеальної інформації; 6) особливості проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування злочинів, пов'язаних з установленням або поширенням злочинного впливу; 7) використання спеціальних знань під час розслідування злочинів, пов'язаних з установленням або поширенням злочинного впливу.

Вирішення цих завдань дасть змогу, на нашу думку, сформувати ефективну методику виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних з установленням або поширенням злочинного впливу, що враховуватиме сучасні реалії теорії та сприятиме вдосконаленню практики протидії організованій злочинності оперативними та слідчими підрозділами правоохоронних органів.

Список використаних джерел

1. Вознюк А.А. Кримінальна відповідальність за створення злочинних об'єднань та участь у них : монографія. Київ : ФОП Маслаков, 2018. 928 с.
2. Вознюк А.А., Дудоров О.О., Чернявський С.С. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою (ст. ст. 255, 255¹, 255², 255³, 256 Кримінального кодексу України) : науково-практичний коментар. Київ : Норма права, 2021. 130 с.
3. Демидова Л.М. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2003. 20 с.
4. Кваша О.О. Співучасть у злочині: сутність, структура та відповідальність : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2013. 456 с.
5. Копасев В.В. Взаємодія оперативних та оперативно-технічних підрозділів Національної поліції України під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, учинених організованою групою або злочинною організацією : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2022. 20 с.
6. Крамаренко Ю.М., Скок О.С., Шевченко Т.В., Хашев В.Г. Сучасні питання протидії організованій злочинності в Україні та за кордоном : монографія. Дніпро : ДДУВС, 2022. 216 с.
7. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №№ 25–26. Ст. 131 (зі змінами).
8. Малюк В.В. Протидія кримінальним правопорушенням, вчинюваним злочинними спільнотами : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2021. 20 с.
9. Нікітін А.О. Кримінальна відповідальність за злочини, пов'язані зі злочинним впливом : дис. ... д-ра філос. : 081. Київ, 2024. 287 с.
10. Орловський Р.С. Інститут співучасті в кримінальному праві України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2019. 512 с.
11. Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 № 1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#n8>

12. Рубель А.М. Методика розслідування створення, керівництва злочинною спільнотою чи злочинною організацією, а також участі у ній : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2021. 28 с.
13. Українець В.В. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2009. 221 с.
14. Чурилов Д.В. Досудове розслідування правопорушень, які вчиняються суб'єктами підвищеного злочинного впливу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2021. 381 с.

Надійшла до редакції 18.10.2024

References

1. Voznyuk, A.A. (2018). Kryminal'na vidpovidal'nist' za stvorennia zlochyynykh ob'yednan' ta uchast' u nykh [Criminal liability for the establishment of criminal associations and participation in them]: monohraf. Kyiv : FOP Maslakov, 928 p. [in Ukr.].
2. Voznyuk, A.A., Dudorov, O.O., & Chernyavs'kyi, S.S. (2021). Kryminal'na vidpovidal'nist' za zlochyyny, vchyneni zlochyynoyu spil'notoyu (st. st. 255, 255¹, 255², 255³, 256 Kryminal'noho kodeksu Ukrainy) [Criminal liability for crimes committed by a criminal association (Articles 255, 255¹, 255², 255³, 256 of the Criminal Code of Ukraine)]: naukovopraktychnyy komentar. Kyiv : Norma prava, 130 p. [in Ukr.].
3. Demydova, L.M. (2003). Kryminal'na vidpovidal'nist' za stvorennia zlochyynoyi orhanizatsiyi [Criminal liability for the establishment of a criminal organization]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.08 / Nats. yuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 20 p. [in Ukr.].
4. Kvasha, O.O. (2013). Spivuchast' u zlochyini: sutnist', struktura ta vidpovidal'nist' [Complicity in a crime: essence, structure and liability]: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.08 / In-t derzhavy i prava im. V. M. Korsets'koho NAN Ukrainy. Kyiv, 456 p. [in Ukr.].
5. Kopayev, V.V. (2022). Vzayemodiya operatyvnykh ta operatyvno-tekhnychnykh pidrozdiliv Natsional'noyi politysi Ukrainy pid chas vyavleniya ta rozsliduvannya kryminal'nykh pravoporushen', uchynenykh orhanizovanoyu hrupoyu abo zlochyynoyu orhanizatsiyeyu [Interaction of operational and operational-technical units of the National Police of Ukraine during the detection and investigation of criminal offenses committed by an organized group or criminal organization]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09 / Nats. akad. vnutr. sprav. Kyiv, 20 p. [in Ukr.].
6. Kramarenko, Yu.M., Skok, O.S., Shevchenko, T.V., & Khashev, V.H. (2022). Suchasni pytannya protydyi orhanizovaniy zlochyynosti v Ukraini ta za kordonom [Current issues of combating organized crime in Ukraine and abroad]: monohraf. Dnipro : DDUVS, 216 p. [in Ukr.].
7. Kryminal'nyy kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 [Criminal Code of Ukraine of April 4, 2001]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 2001. № № 25–26. Art. 131 (zi zminamy). [in Ukr.].
8. Malyuk, V.V. (2021). Prottydiya kryminal'nykh pravoporushennyam, vchynyuvanykh zlochyynnykh spil'notamy [Combating criminal offenses committed by criminal communities]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09 / Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv, 20 p. [in Ukr.].
9. Nikitin, A.O. (2024). Kryminal'na vidpovidal'nist' za zlochyyny, pov'yazani zi zlochyynnykh vplyvom [Criminal liability for crimes associated with criminal influence]: dys. ... d-ra filos. : 081 – Pravo / Nats. un-t «Kyievo-Mohylyans'ka akademiya». Kyiv, 287 p. [in Ukr.].
10. Orlovskyy, R.S. (2019). Instytut spivuchasti v kryminal'nomu pravi Ukrainy [Institute of Complicity in Criminal Law of Ukraine]: dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.08 /. Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 512 p. [in Ukr.].
11. Pro skhvalennya Stratehiyi borot'by z orhanizovanoyu zlochyynnistyu [On approval of the Strategy for Combating Organized Crime]: rozporiadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.09.2020 № 1126-r. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#n8>. [in Ukr.].
12. Rubel', A.M. (2021). Metodyka rozsliduvannya stvorennia, kerivnytstva zlochyynoyu spil'notoyu chy zlochyynoyu orhanizatsiyeyu, a takozh uchasti u niy [Methodology for investigating the establishment, leadership of a criminal community or criminal organization, as well as participation in it]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09 / Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv, 28 p. [in Ukr.].
13. Ukrainets', V.V. (2009). Kryminal'na vidpovidal'nist' za stvorennia zlochyynoyi orhanizatsiyi [Criminal liability for the establishment of a criminal organization]: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.08 / Akad. advokatury Ukrainy. Kyiv, 221 p. [in Ukr.].
14. Churylov, D.V. (2021). Dosudove rozsliduvannya pravoporushen', yaki vchynyayut'sya sub'yektamy pidvyshchenoho zlochyynnoho vplyvu [Pre-trial investigation of offenses committed by actors of increased criminal influence]: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09 / PrAT «VNZ «Mizhrehional'na Akademiya upravlinnya personalom». Kyiv, 381 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Denys Lutyi. State of scientific support for the investigation of crimes related to the establishment or expansion of criminal influence.

The article, based on the analysis of professional legal literature, examines the state of scientific development of the problems of detecting and investigating crimes related to the establishment or expansion of criminal influence.

Based on the results of using certain methods of scientific knowledge, in particular analysis, synthesis and comparison, the article identifies the main approaches to the outlined issues, including the existing criteria for systematizing such research when revealing issues while covering the state of scientific development in related fields of knowledge, in particular: criminal legal assessment; regulatory and legal definition; classification by scientific areas, specific investigation methodology, operational and investigative combating organized criminal activity, etc. As a result, in the context of the subject of the study, it is proposed to systematize the existing scientific research within the sciences of the criminal legal cycle, namely: criminal law, criminal procedure and forensics, theory of operational and investigative activities. Accordingly, the article highlights the work of specialists in the field of criminal legal support and assessment, forensic support of investigation, operational-search combating the activities of organized criminal associations.

The study of scientific research according to this classification allowed the author to conclude that the issues of detecting and investigating crimes related to the establishment or expansion of criminal influence have been studied only fragmentarily. The largest number of professional scientific developments was noted on the issues of criminal legal support, which is due to the amendments to the Criminal Code of Ukraine in 2020. Also, the scientific works of domestic researchers on the issues of operational-search combating the activities of criminal associations by types of crimes, which are of great importance in the context of further study of the issues of interaction between investigators and operational units on the subject of research, were identified and investigated. A decisive place is given to scientific works on the issues of forensic support for the investigation of criminal offenses committed by organized groups and criminal organizations. The above allowed to identify poorly researched issues and determine priority areas for further scientific research on the issues of investigating crimes related to the establishment or expansion of criminal influence.

Key words: *organized crime, criminal influence, criminal legal assessment, investigation methodology, operational-search combating, detection, documentation, establishment, expansion of criminal influence.*